

(1 ספר במדבר פרק כב

- (א) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יְרַחוּ:
(ב) וַיֵּרָא בְּלָק בֶּן צְפוּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי:
(ג) וַיְגַר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד פִּי רַב הוּא וַיִּקְץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ד) וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֵל זַקְנֵי מְדִיָּן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקְּהָל אֶת כָּל סְבִיבֹתֵינוּ כְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשְּׂדֵה וּבְלָק בֶּן צְפוּר מְלִיךְ לְמוֹאָב בְּעֵת הַהוּא:
(ה) וַיִּשְׁלַח מְלָאָכִים אֶל בְּלָעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל הַנֶּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לְקַרְא לּוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֶּסֶה אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלֵי:

(2 רש"י על במדבר פרק כב פסוק ב

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי - אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם אנו על אחת כמה וכמה לפיכך ויגר מואב:

(ג) ויגר - לשון מורא כמו (איוב יט) גורו לכם:

(3 ספר גור אריה על במדבר פרק כב פסוק ב

אמר אלו שני מלכים. דאין לפרש "וירא" שראה שנצחו את האמורי, דהא לא ראה זה בעיניו שיאמר "וירא". אלא על כרחך הוא לשון הבנה, שהיה מבין. ואם "ראה" פירושו שלא היה רק שנצחו את האמורי, הוי למכתב 'וישמע', כמו "וישמע הכנעני" (לעיל כא, א), מאחר שלא שמע רק שנצחו אותם, והיה ירא מן ישראל, כדכתיב (שמות טו, יד) "שמעו עמים ירגזון". אלא על כרחך שהבין מה שעשו לאלו שני מלכי אומות, שהיו בטוחים עליהם, ולמד קל וחומר, ובזה שייך לומר לשון "ראה", כי בא לומר שהיה מבחין הבחנה יתירה ללמוד קל וחומר מן אלו מלכים שהיו שומרים אותם:

(4 מזרחי על במדבר פרק כב פסוק ב

ותימה, אם מלת "ויגר" דבקה אדלעיל מיניה, מאי "כי רב הוא" דכתיב בתריה, דמשמע שמפני ריבויים הוא שפחד, ולא מפני מה שנעשה לשני המלכים. וליכא למימר שחסר וי"ו מן "כי רב הוא", כאילו אמר, וכי רב הוא, שפירושו, ועוד מפני שרב הוא, דאם כן היה לו לפרש זה כמו שפירש גבי, "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים", שכתב "וכי הוציא", במקום כי הוציא, להורות על חסרון הוי"ו. . . ואלו הכא לא פירש כלום. . .

(5) ופירושו, כשראה בלק מה שנעשה לשני המלכים הללו, שהיו בספר שלהם, והיו בטוחים במ שלא יניחו את ישראל לבא עליהם, פחד מישראל מפני רבויים, אבל כל זמן שלא נעשה לשני המלכים הללו מה שנעשה בהם, לא היה ירא מישראל מפני ריבויים, מפני שאלה המלכים היו יושבים בספר של מואב והיו מגן להם, וכל זמן שהם קיימין אי אפשר לישראל לבא על מואב למלחמה, דאם כן מאי "אנו על אחת כמה וכמה" דקאמר:

(6 ספר שמות פרק יח

(א) וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ כֹּהֵן מִדֵּיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא יְדוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:

(7 ספר גור אריה על במדבר פרק כב פסוק ב

ולפיכך ויגר מואב. פירוש, כי אין "ויגר" (פסוק ג) מילתא בפני עצמו, דאם כן "וירא בלק את כל אשר עשה" מאי בא לאשמועין, אלא "ויגר" הוא מחובר אל "וירא בלק". והקשה הרא"ם, דאם כן הוי למכתב 'וכי רב הוא', דהא "ויגר מואב" קאי על "וירא בלק", אם כן "כי רב הוא" מילתא בפני עצמו, וראוי להיות 'וכי רב'. ואין קשיא, דשפיר כתב "כי רב הוא", והכי פירושו, כי מואב ראה אשר עשה לאמורי, ולפיכך ויגר מן ישראל. שאין לתלות מה שנצחו לאמורי היה במקרה, דלפעמים מקרה קרה אף על גב שאין דרך להיות, דהא "כי רב הוא", ואם כן יש לתלות בריבוי שלהם, ולא במקרה:

8) ואין להקשות, אם כן לא לכתוב רק 'וירא בלק את ישראל כי רב הוא', כיון דעיקר תליא במה שרב הוא, אין זה קשיא, ד"כי רב הוא" אין זה ראייה גם כן, דלפעמים עם רב לא יוכל לנצח, אם אינם בעלי מלחמה. אבל השתא "וירא בלק את אשר עשה לאמורי ויגר מואב כי רב הוא", והשתא אין לתלות שני דברים במקרה; לומר כי מה שנצחו היה במקרה, וריבוי שלהם לא הוי כלום, דאין המדה לומר כך, אלא יש לתלות מה שנצחו בריבוי שלהם:

9) פירוש הרע"ב על במדבר פרק כב פסוק ב

קשה מה זה שהוצרך רש"י לפרש ממה פחד בלק הרי הכתוב מפרש יראתו? ועוד קשה למה הוצרך לפרש ויגר לשון מורא פשיטא! וי"ל ולישב דברים הללו בדרך זו הואיל ולא כתב הכתוב וירא בלק מלך מואב הרי שמענו שלא היה בלק עקר בדבר זה ועוד שהרי כתיב אח"כ ויגר מואב ולא כתיב ויגר בלק הרי תלה הראייה בבלק והיראה במואב? לכך נראה לפרש שבלק בעצמו לא לקח בחירה לדבר זה אלא מואב הם שעשו התחבולות אבל תלה הראייה בבלק לומר לך שאפילו בלק בן צפור שהיה גבור חיל ונודע בגבורתו כמו שכתוב (שופטים י"א) הטוב טוב אתה מבלק בן צפור, וכמו שפי' הרמב"ן, גם הוא שם לבו לראות את כל אשר עשה ישראל לאמרי אבל לא פחד כמו שפחדו מואב מפני שלא היה מלך עליהם עדיין כמו שפי' רש"י בסמוך

10) וכיון שראו מואב שגם בלק ראה ושם בלבו להתבונן בדבר פחדו ויראו מאד וזהו שפי' רש"י לפיכך ויגר מואב כלומר מפני ראיית בלק פחדו הם כדפרישנא והוצרך רש"י לפרש ויגר לשון מורא לפי שהייתי יכול לפרשו לשון אסיפה כמו אוגר בקיץ וכמו לא תגורו מפני איש שדרשו בו לא תכניס דבריו וכו' והייתי מפרש שבלק צוה לאסוף את מואב ולהכניסם לערי מבצר מפני פחד ישראל לכך פי' ויגר לשון מורא שאי אפשר לפרשו לשון אסיפה שאין נופל בזה מלת מאד שכתוב אחריו ויגר מואב מפני העם מאד אבל בלשון מורא נופל לשון מאד כלומר פחדו הרבה:

11) פרוש הט"ז על התורה - במדבר פרק כב פסוק ב

וירא בלק וגו'. אמר אלו שני מלכים כו'. הרבה דרכים ראייתו למפרשים כוונת רש"י זה בכה וזה בכה, והנלע"ד הוא בדרך זה דודאי קשה על זה דאטו בלק לחוד ראה וכל מואב לא ראו, אלא ודאי דהיינו לשון הבנה דלבו ראה ענין הזה והנמשך ממנו,

12) וע"ז קשה דהפסוק מתחיל בבלק ומסיים בהעם הל"ל ויגר בלק או וירא מואב ויגר, אלא ודאי יש לפרש פירוש אחר והוא מסתבר לכאורה, דהיינו כל מה שנאמר כאן עד וישלח מלאכים הם מאמרים דבוקים זה בזה ופסוק וישלח מלאכים הוא מוכרת, וה"ק שבלק ראה ד' דברים אלו, האחד מה שעשו ישראל לאמורי, השני ראה שמואב יגורו מפני העם, השלישי ראה שקצו מפני ישראל, הרביעי ראה שאמר מואב אל זקני מדין כו', כל זה ראה בלק, וכ"ת מה איכפת בראיית בלק, ע"ז סיים ובלק בן צפור מלך למואב א"כ ודאי איכפת בראייתו ומכח זה וישלח מלאכים כו', ע"ז אמר רש"י לעולם הפסוקים כפשוטן דויגר מואב הוא מאמר מוכרת, וע"כ אמר לפיכך ויגר מואב כו' להורות שאינו דבוק למעלה,

13) ומה שקשה הא פתח בבלק וסיים בהעם, זה מתרץ רש"י במ"ש אמר אלו ב' מלכים דהיינו שבלק ראה ויעורר את העם באמירתו זאת שאלו המלכים כו' אנו מה נעשה, מכח דבורו זה לפניהם ויגר מואב, נמצא הכל ניחא. אלא שעדיין צריך לתרץ קושית הרא"ם בלשון הפסוק כי רב הוא דתלה המורא מכח שהם רבים ובאמת לא היה המורא בשביל זה דא"כ לא היה צ"ל שראה מה שעשו לאמורי. ולי נראה דאין כאן קושיא, דהא יש בפסוק וסלחת לעוני כי רב הוא, והכוונה הוא לומר דדבר גדול הוא ענין החטא. ה"נ הך רב הוא כאומר כי דבר גדול באומה זו שמנצחת כ"כ שלא כדרך הטבע לפיכך ויגר מואב, כנ"ל נכון:

14) ספר תהילים פרק כה

(יא) לְמַעַן שִׁמְךָ יְדוֹד וְסִלְחַת לְעוֹנֵי פִי רַב הוּא: